

УДК [37:81'24].+ [316.3:007](73)

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ МОВНОЇ ОСВІТИ У США

Крсек О.Є., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У статті дається визначення поняття «інформатизація мовної освіти» й аналізуються основні напрямки та перспективи розвитку даної тенденції в мовній освіті США. Інформатизація освіти (впровадження засобів нових інформаційних технологій у систему освіти) розглядається як один із пріоритетних напрямків процесу інформатизації сучасного суспільства.

Ключові слова: мовна освіта, інформатизація мовної освіти, глобальна інформатизація, інформатизація суспільства, інформаційно-комунікаційні технології.

В статье дается определение понятия «информатизация языкового образования» и анализируются основные направления и перспективы развития данной тенденции в языковом образовании США. Информатизация образования (внедрение средств новых информационных технологий в систему образования) рассматривается как одно из приоритетных направлений процесса информатизации современного общества.

Ключевые слова: языковое образование, информатизация языкового образования, информатизация общества, информационно-коммуникативные технологии.

Krsek O. Ye. INFORMATIZATION OF LANGUAGE EDUCATION IN THE USA

The article gives the definition of the notion “informatization of language education” and analyzes the main directions and perspectives of developing this tendency in language education in the USA. Informatization of education is considered as one of the priority directions of the process of informatization of the modern society.

Key words: language education, informatization of language education, informatization of the society, informative-communicative technologies.

Постановка проблеми. Пріоритетною тенденцією мовної освіти XXI ст. є її інформатизація. Мова як знакова система забезпечує функціонування суспільства в його історичному розвитку. У Законі про освіту в Україні, концепціях мовної освіти і Державному стандарті базової і повної середньої освіти чітко відзначено, що мовна освіта в Україні передбачає удосконалення технології навчального процесу, наближення його до вимог сучасного суспільства. П.І. Підкасистий зауважує, що результатом навчання мовам повинна стати особистісна багатомовність, яка передбачає усвідомлене розмежування мовних систем і відносно вільний перехід із однієї мови на іншу залежно від зміни ситуації та життєвих потреб. Робота зі знаками і знаковими системами, переклад із однієї знакової системи на іншу, кодування і декодування – цими та іншими процедурами повинна володіти людина інформаційного суспільства. У зв'язку з цим виникає питання про інформаційну культуру особистості, під якою розуміють наявність знань у галузі інформації та уміння працювати з інформацією [6, с. 87]. Л.А. Карпець, О.І. Олійник стверджують, що актуальність дослідження мовної освіти набуває сьогодні особливо гострого характеру, оскільки відбувається боротьба за панування в інформаційному просторі. Кон-

курентоздатність держави й окремо взятої людини залежить від володіння інформацією, а тому втрата інформації у зв'язку з мовним бар'єром стає однією з актуальних соціальних проблем сучасності. Вміння працювати з інформацією як рідною, так і іноземними мовами забезпечує перевагу людини в будь-якій сфері діяльності [4]. В умовах потужної інформатизації освіти в Україні дедалі гостріше постають проблеми удосконалення та розвитку методичних систем навчання мов. Поряд із використанням із цією метою кращих надбань вітчизняної педагогічної науки доцільним видається вивчення й осмислення відповідного зарубіжного досвіду. Отже, актуальним сьогодні є вивчення досвіду інформатизації мовної освіти у США, що може стати одним зі шляхів розв'язання зазначених вище завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти мовної освіти у США в умовах глобальної інформатизації є об'єктом досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Огляд спеціальної літератури свідчить про інтерес сучасних дослідників до проблем мовної освіти в епоху інформаційного суспільства. (Е. Тоффлер, Ю. Белл, Фр. Фукуяма, В.П. Андрущенко, К.В. Корсак, Д.І. Дзвінчук, А.Н. Авдулов, С.В. Коваленко, А.М. Кулькін, В.Л. Іноземцев, М. Онопрієнко, О.І. Руденко-Моргун,

І.В. Самойлюкевич та ін.). У практиці американського навчання розглянуто деякі аспекти використання інформаційних технологій (далі – ІТ): як технічний засіб навчання їх розглядали Б. Скіннер, Р. Тайлер, А. Борг, Д. Селф, В. Грейвз та ін. Визначенню базисних понять, що характеризують інформаційне суспільство в цілому, присвячені дослідження Д. Белла, К. Вербаха, Р. Кана, І. Масуди, Т. Меррілла, М. Пората, Л. Робертса, К. Робінсона, Р. Реддіка та ін. Однак питання дослідження тенденцій інформатизації мовної освіти у США середини ХХ – початку ХХІ ст. залишається відкритим і потребує детальнішого розгляду.

Постановка завдання. Мета статті полягає у висвітленні та обґрунтуванні основних тенденцій інформатизації мовної освіти у США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. позначений інтенсивним розвитком ІКТ у суспільстві в цілому і в освіті зокрема. Інформаційне суспільство, за визначенням М. Онопрієнко [7, с. 11], – «це суспільство, у якому більшість працюючих зайняті виробництвом, зберіганням, переробкою, продажем та обміном інформації». Інформаційне суспільство – суспільство високої інформаційної культури, де головним ресурсом розвитку є знання, а засобом його відтворення – освіта [2, с. 19]. О.І. Руденко-Моргун у своїй статті «Комп'ютерні технології як нова форма навчання» пише: «Ми живемо в столітті інформаційної, комп'ютерної революції, що почалася в середині 80-х рр. і дотепер продовжує нарощувати темпи» [10, с. 19]. Як відомо, першою країною, що почала інформатизацію, стали США. Американське суспільство почало усвідомлювати принципово нову роль мовної освіти у суспільному інформаційному світі для підтримки мобільності, взаєморозуміння і співпраці. Сучасне вивчення мови передбачає не лише розгляд її як засобу пізнання, необхідне також дослідження мовної освіти як способу організації та здійснення суспільного розвитку. В умовах змін, які відбуваються в суспільстві і в самій системі освіти, розкривається онтологічний характер змін у мовній освіті; специфічні аксіологічні характеристики сучасної мовної освіти; епістемологічні основи мовної освіти в контексті оволодіння людиною рідною і нерідною мовами та прагматична спрямованість самої мовної освіти [4]. США завершили формування основ інформаційного суспільства у середині 90-х рр. минулого століття. На початку 80-х рр. К. Сиборг у доповіді «Нація в небезпеці» вказав, що базовою метою сучасної освіти в США має

бути підготовка громадян до досягнення успіхів в інформаційному столітті. Президент Дж. Буш започаткував реформу, що була сформульована у документі «Америка: 2000». На початку 90-х рр. Б. Клінтон продовжив справу свого попередника. Його президентство стало періодом розробки масштабних проектів реформування освітньої системи.

Процес інформатизації освіти в різних країнах, сферах людської діяльності та педагогічних системах розвивався неоднаково й асинхронно. Лідером інформатизації освіти загальноновизнано Сполучені Штати Америки. Історія використання ЕОМ у навчальних закладах США бере початок у далеких 40–50-х рр. ХХ ст. Практичне застосування ІТ в освітніх системах інших економічно розвинених країн (Велика Британія, Франція, Японія, Німеччина) було розпочато приблизно в той же період, що й у Сполучених Штатах. У цих країнах, починаючи з 60-х рр. ХХ ст., особливу увагу надавали засобам навчання, які сприяють кращій адаптації учнів в інформаційному просторі. Сукупність таких форм і засобів навчання отримала назву медіаосвіти [8, с. 10]. На основі аналізу зарубіжних науково-педагогічних публікацій С.В. Коваленко виділяє у процесі інформатизації освіти три напрями: 1. Патерналістський підхід передбачає формування освітньої політики на державному рівні. Водночас на політичному рівні відбувається визначення ролі інформаційних і телекомунікаційних технологій. 2. Ліберальний підхід, на противагу попередньому, передбачає майже повне усунення держави від процесу прийняття рішень у процесах інформаційної проблематики та зміщення центру управління на нижчий щабель. Створити освітню систему такого типу мають допомогти ІТ. Американські дослідники висловлюють побоювання з приводу існування за такого підходу ймовірності неправильного використання інформаційних і телекомунікаційних технологій, що, на їхню думку, може завдати більше шкоди, ніж користі. 3. Змішаний підхід відображає прагнення мінімізувати розподіл між соціальними групами. Щодо інформаційних і телекомунікаційних технологій, аргументуються шляхи їх використання різними соціальними групами залежно від потреб та бажань [5, с. 181]. У 1978 р. було створено Національну адміністрацію США з питань телекомунікації та інформації (NTIA) [14].

Прийнята в 1991 р. Міністерством освіти США програма «Америка 2000: стратегія освіти» визначила впровадження нових ІТ у процес навчання й управління освітою

як одного з провідних напрямів реформи освіти в цілому. Нова ера в регулюванні телекомунікації в США почалася у 1996 р. з підписання президентом Клінтоном Закону про телекомунікацію [15]. Для урядів штатів було підготовлено спеціальний збірник рекомендацій *Recommended decisions* із різноманітними заходами щодо доручення суспільства до використання новітніх ІКТ. Федеральна комісія зі зв'язку (FCC) розробила програму в рамках Фонду універсального обслуговування (Universal Service Fund, USF) для реалізації швидкого впровадження ІКТ у суспільство [16]. Для підключення шкіл, університетів, бібліотек, медичної інфраструктури було створено програму «Школи і бібліотеки», також відому як *E-Rate Program*. Говорячи про розвиток ІКТ в США, неможливо не згадати, що Інтернет, яким зараз користується весь світ, вперше був розроблений для Збройних сил. Протягом більше десяти років Інтернет використовувався академічною спільнотою і тільки в середині 90-х рр. був відкритий для суспільства [13; 15]. В умовах інформаційного суспільства на перший план висуваються інформація, і знання мови залишається матеріальним носієм інформації [4].

Постійне підвищення комп'ютерної грамотності молоддю змушує федеральний уряд США витратити на комп'ютеризацію великі фінансові кошти. Технічний фонд покращення грамотності (*Technology Literacy Challenge Fund*) забезпечує всіх викладачів технічною та інформаційною підтримкою з метою здійснення допомоги студентам у навчанні через комп'ютери та мережу; розробляє ефективно та привабливе програмне забезпечення та освітні онлайн-ресурси; забезпечує доступ до сучасних комп'ютерів для всіх викладачів і студентів; підключає їх до комп'ютерних мереж [3, с. 93].

Інтенсивний розвиток процесу інформатизації освіти спричиняє розширення сфери застосування сучасних ІТ, дозволяє забезпечити: розширення сфери самостійної діяльності тих, кого навчають, за рахунок можливості організації різноманітних видів навчальної діяльності; диференціацію процесу навчання за рахунок реалізації можливостей інтерактивного діалогу, самостійного вибору режиму навчальної діяльності; формування інформаційної культури члена інформаційного суспільства за рахунок здійснення інформаційно-навчальної діяльності, роботи з об'єктно-орієнтованими програмними засобами; підвищення мотивації навчання за рахунок комп'ютерної візуалізації досліджуваних об'єктів, явищ,

керування досліджуваними об'єктами, ситуацією, можливості самостійного вибору форм і методів навчання, вкраплення ігрових ситуацій [9, с. 14]. В умовах глобальної комунікації проблеми мовної освіти набувають особливої актуальності. Мова і мовна освіта формуються в певному соціальному контексті, згідно з яким мова реагує на зміни в суспільстві залежно від змін у змісті історичної епохи, а саме від характеру історичних обставин, за яких відбувається її функціонування. Слід зазначити, що розвиток особистості здійснюється за допомогою вивчення мови і в процесі засвоєння індивідом мови як засобу міжкультурної взаємодії і пізнання [4].

Американські вчені у співробітництві з колегами за кордоном досягли згоди щодо визначення та тлумачення ключових понять освіти в інформаційному суспільстві. Зокрема, розрізняють такі терміни: «технології навчання» (нові наукові підходи до аналізу й організації навчального процесу), «технології у навчанні» (застосування в навчальному процесі технічних засобів і засобів програмованого навчання), «мас-медійні навчальні технології» (технології, що ґрунтуються на використанні в цілеспрямованому педагогічному процесі ЗМІ), «педагогічні технології» (комплексний, інтегративний процес, що охоплює людей, ідеї, засоби та способи організації педагогічної діяльності з метою досягнення виховних та дидактичних цілей і реалізується за допомогою різноманітних технічних засобів та методичних прийомів) [12; 13]. «Новий словник методичних термінів і понять» визначає термін «інформаційно-комунікаційні технології» як «сукупність методів, процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих із метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення та використання інформації, а саме: різноманітні програмно-апаратні засоби та прилади, що функціонують на базі комп'ютерної техніки, а також сучасні засоби та системи інформаційного обміну» [1, с. 90].

Інформатизація освіти (впровадження засобів нових ІТ у систему освіти) є одним із пріоритетних напрямків процесу інформатизації сучасного суспільства. Це уможливить: удосконалювання механізмів керування системою освіти; удосконалювання методології і стратегії добору змісту, методів і організаційних форм навчання, що відповідають завданням розвитку особистості того, кого навчають, у сучасних умовах інформатизації суспільства; створення методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу того, кого навчають, на форму-

вання умінь самостійно здобувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну, експериментально-дослідницьку діяльність, різноманітні види самостійної діяльності з обробки інформації; створення і використання комп'ютерних тестуючих, діагностуючих, контролюючих і оціночних систем [11, с. 15]. Мовна освіта як процес розкриття і поєднання світобачення має інтегративний характер, з урахуванням якого необхідно формувати навчальні програми, що дозволяють адаптувати одне світобачення до другого, розуміти, що різні мови сформовані на основі певних світоглядів [4]. Багато авторів, які займаються дослідженням інформатизації мовної освіти, відзначають, що інформатизація мовної сфери включає такі аспекти: створення національної системи комп'ютерної лексикографії, формування національної лінгвістичної мережі, формування і розвиток автоматичних коректорів і редакторів; формування системи автоматичного перекладу; формування можливостей автоматизованого реферування, формування комп'ютерних технологій розуміння природної мови як у письмовому, так і в усному варіантах. П.В. Сисоєв у своїй роботі «Основні напрямки інформатизації мовної освіти» констатує, що домінуючими підходами до навчання мови і культури в умовах інформатизації освіти будуть компетентнісний, особистісно-діяльнісний, комунікативно-когнітивний, соціокультурний та багатокультурне підходи. Компетентнісний і особистісно-діяльнісний є загальнонауковими підходами, що характеризують реалізацію конкретної моделі освіти, включаючи викладання ряду дисциплін. Комунікативно-когнітивний, соціокультурний і полікультурний підходи виступають приватними підходами, які відображають специфіку навчання безпосередньо іноземної мови та культури країни досліджуваної мови. Проникнення в освіту нових ІТ змушує подивитися на дидактичний процес як на інформаційний процес, у якому відбувається отримання інформації учнями, її переробка і використання. Програмоване навчання і технологія навчання показали, що вчення, котре розуміється як процес переробки інформації, може бути строго керованим, подібно до процесів у складних системах, якими займається кібернетика. Тому інформатизацію освіти слід розглядати не просто як використання комп'ютера та інших електронних засобів у навчанні, а як новий підхід до організації навчання, як напрям у науці, яке вчені називають педагогічною інформатикою. Інформаційний підхід до навчання ставить перед

дидактикою і в цілому перед педагогікою ряд проблем [6, с. 187].

Висновки з проведеного дослідження. Подальші дослідження цієї проблеми плануємо спрямувати на обґрунтування ефективності застосування спеціальних навчальних мультимедійних програм під час вивчення англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: Изд-во ИКАР, 2009. С. 90.
2. Даніліян В.О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд. філос. наук. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії». Х., 2006. 19 с.
3. Каверина Э. Приоритеты политики США в области образования. США – Канада. 2002. № 5. С. 90–103.
4. Карпець Л.А., Олійник О.І. Мовна освіта в інформаційному суспільстві. «Спецпроект: аналіз наукових досліджень». Харківська державна академія фізичної культури. Х., 2014. URL: http://www.confcontact.com/2014-specproekt/ff7_karpets.htm.
5. Коваленко С.В. Основні етапи інформатизації суспільства та освіти в Україні. Вісник № 135. Серія «Педагогічні науки». Розділ 3. Шляхи модернізації освіти в Україні. С. 181.
6. Підкасистий П.І. Педагогіка: навч. посіб. М: Педагогічне товариство Росії, 1998. С. 187.
7. Педагогічний словник / ред. кол.: М.Д. Ярмаченко, І.А. Зязюн, В.М. Мадзігон, Н.Г. Ничкало та ін. К.: Пед. думка, 2001. С. 11.
8. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Смолюк І.О. Педагогічна технологія: підручник. К.: Четверта хвиля, 2003. 224 с.
9. Полипова Т.А. Упровадження комп'ютерних технологій у викладання іноземної мови. Іноземні мови в школі. 2002. Вип. 3. С. 13–14.
10. Руденко-Моргун О.І. Комп'ютерні технології як нова форма навчання. Іноземні мови в школі. 2002. Вип. 4. С. 19–20 с.
11. Фадєєв С.В. Про питання застосування комп'ютера в навчанні ІМ. Іноземні мови в школі. 2003. Вип. 5. С. 15–17.
12. Шумаєва С.П. Розвиток масмедійних навчальних технологій у середніх закладах освіти США: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Житомир, 2005. С. 13.
13. Шумаєва М.І. Глобальні та національні проблеми економіки. Особливості стратегії інформатизації суспільства в країнах світу. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2015. Вип. 6. С. 15–17.
14. National Telecommunication & Information Administration. URL: <http://www.ntia.doc.gov/about>.
15. The Telecommunications Act of 1996 and its Impact. URL: <http://www.stern.nyu.edu/networks/telco96.html>.
16. Universal Service Program for Schools and Libraries (E-Rate).